

Werkprotocol Zorgplicht Flora & Fauna

Waterschap Aa en Maas

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1 Groenblauw onderhoud bij waterschap Aa en Maas	3
1.2 Zorgplichten ecologie	3
1.3 Waarom dit Werkprotocol Zorgplicht	3
1.4 Relatie Werkprotocol Zorgplicht met Gedragscode	3
1.5 Begrippen	5
1.6 Leeswijzer Werkprotocol zorgplicht	6
2. Voorbereiding werkzaamheden	7
2.1 Onderzoek aanwezigheid soorten	7
2.2 Aandachtsoorten waterschap Aa en Maas	7
2.3 Nationale Databank Flora en Fauna	8
2.4 Onderhoudsstrategie bij aandachtsoorten	9
3. Invulling zorgplicht	10
3.1 Uitgangspunten	10
3.2 Voorzorgsmaatregelen	10
3.2.1 Algemeen	10
3.2.2 Schonen, maaien en baggeren watersysteem, keringen en terreinen	11
Bijlage 1 onderhoudspakketten	14

Dit document is openbaar.

1. Inleiding

1.1 Groenblauw onderhoud bij waterschap Aa en Maas

Waterschap Aa en Maas beheert zowel blauwe als groene landschapselementen (assets). Daarbij vervullen alle blauwe landschapselementen bij Aa en Maas niet alleen een water(staats)functie, maar functioneren deze ook als ecosystemen. De missie van waterschap Aa en Maas laat zien dat een goede zorg hiervoor tot de kernactiviteiten behoort.

“Het ontwikkelen, beheren en in stand houden van gezonde, robuuste en veerkrachtige watersystemen, die ruimte bieden aan een duurzaam gebruik voor mens, dier en plant in het gebied, waarbij de veiligheid is gewaarborgd en met oog voor economische aspecten.”

Missie waterschap Aa en Maas, Waterbeheerplan 2022-2027

Het onderhoud van de groenblauwe assets is daarom ook op beide functies afgestemd. Hoe we bij Aa en Maas het groenblauwe onderhoud uitvoeren is uitgewerkt in het Onderhoudsplan Watersysteem en in het Beheer en Onderhoudsplan Waterkeringen. Deze onderhoudsplannen vormen de basis voor de onderhoudsbestekken.

1.2 Zorgplichten ecologie

Naast onze bestuurlijke ambities zijn er ook wettelijke regels van kracht. In de Omgevingswet is een *Algemene Zorgplicht* voor de fysieke leefomgeving opgenomen. Deze fungeert als vangnet voor het geval bescherming van flora en fauna niet via andere regels is geregeld.

Voor onze onderhoudswerkzaamheden is deze bescherming wel via directe wetgeving geregeld. Onderhoud valt namelijk onder activiteiten waarop het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL) van kracht is. In het BAL is een *Specifieke Zorgplicht* opgenomen voor alle in het wild levende planten en dieren, zie [Artikel 11.27 Besluit activiteiten leefomgeving](#). Op het moment dat aan de regels van de Specifieke Zorgplicht wordt voldaan, is ook voldaan aan de Algemene Zorgplicht¹.

Voor de eenvoud spreken we in dit document over *Zorgplicht*. Het waterschap moet bij het onderhoud aan de wettelijke Zorgplicht voldoen.

1.3 Waarom dit Werkprotocol Zorgplicht

Met dit Werkprotocol Zorgplicht geeft waterschap Aa en Maas invulling aan de wettelijke zorgplicht voor flora en fauna. Onderhoudsmedewerkers van waterschap Aa en Maas en aannemers die in opdracht van waterschap Aa en Maas onderhoud uitvoeren, moeten werken conform dit Werkprotocol Zorgplicht. De uitvoerder van het onderhoud moet dit protocol digitaal bij zich hebben. Met dit protocol en de digitale werkopdrachten tezamen kan een controleur van de Omgevingsdienst dan op locatie zien hoe waterschap Aa en Maas invulling geeft aan de zorgplicht.

1.4 Relatie Werkprotocol Zorgplicht met Gedragscode

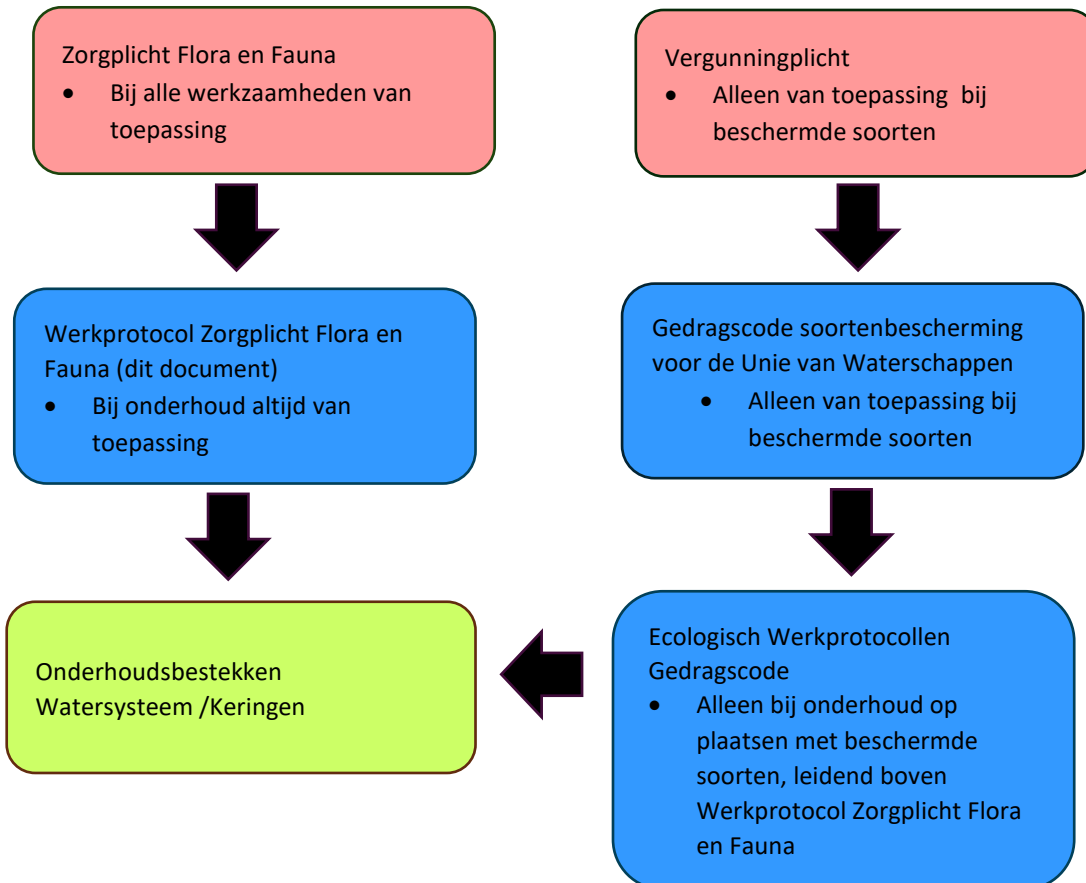
Naast de zorgplicht voor alle in het wild levende planten en dieren staat in het BAL een strengere regelgeving voor activiteiten op locaties met beschermde soorten. Hiervoor geldt een vergunningplicht (artikel 11.37, 11.46 en 11.54) evenals een vrijstelling van deze vergunningplicht als gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode (artikel 11.45, 11.53 en 11.59). Daartoe is op 18 maart 2025 de ‘Gedragscode Soortenbescherming voor de Unie van

¹ Zie artikel 1.8 Omgevingswet

Waterschappen' vastgesteld. Elk waterschap werkt vervolgens de gedragscode uit in Ecologische Werkprotocollen. Bij waterschap Aa en Maas noemen we deze: Ecologische Werkprotocollen Gedragscode. Door te werken volgens deze gedragscode is voor de betreffende activiteiten op locaties met beschermde soorten géén vergunning nodig en is voor deze soorten ook voldaan aan de zorgplicht.

Bij het uitvoeren van het onderhoud is het Werkprotocol Zorgplicht overal van toepassing, maar op locaties met beschermde soorten is de Gedragscode met de bijbehorende Ecologische Werkprotocollen leidend.

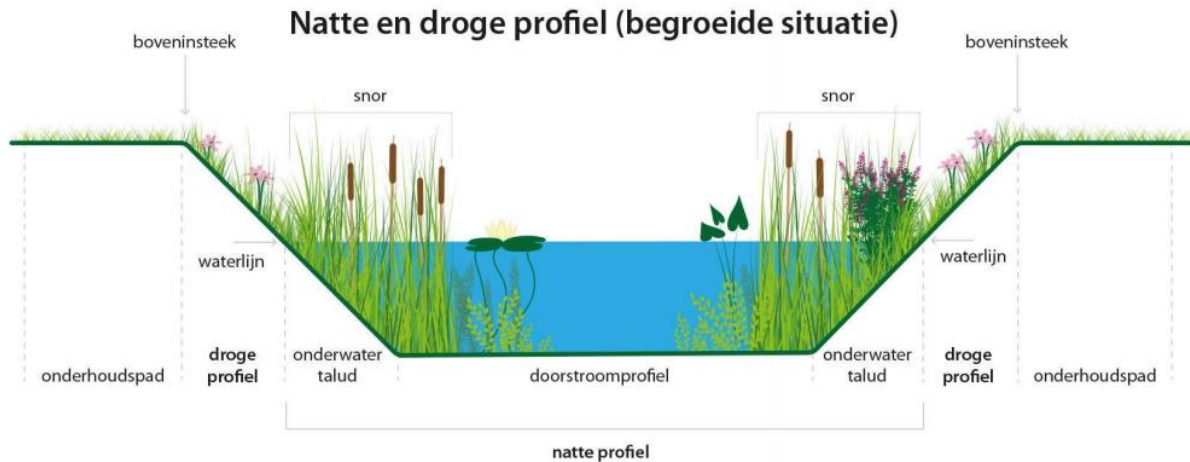
Figuur 1 laat zien hoe Aa en Maas de wettelijke regels met betrekking tot flora en fauna heeft geïmplementeerd.

Figuur 1 implementatie wettelijke regels flora en fauna,
 rode kleur = verplichting vanuit de wetgeving, blauw = borging wetgeving bij Aa en Maas, groen = borging communicatie naar uitvoerende partijen

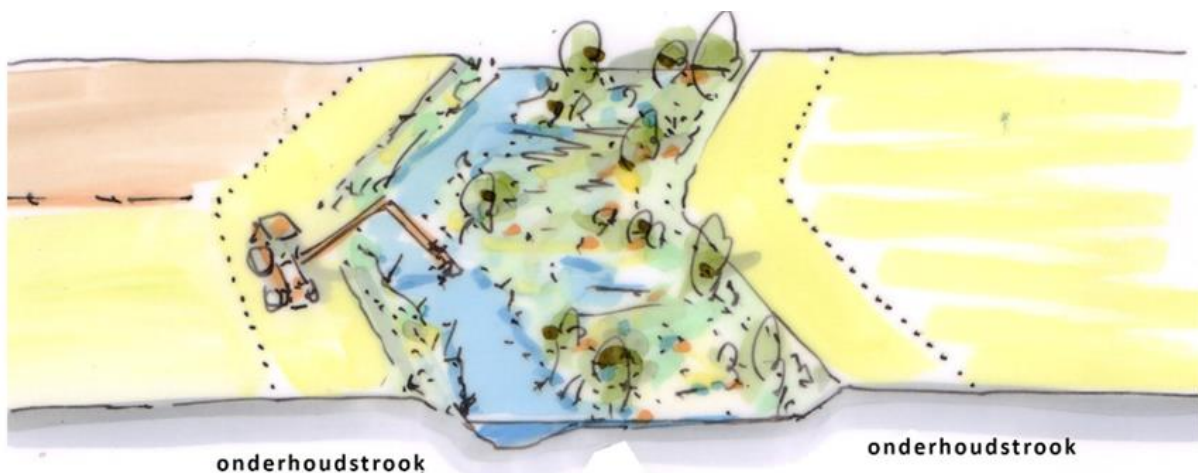
1.5 Begrippen

Bij het onderhoud van het watersysteem onderscheiden we een aantal elementen. Deze staan in onderstaande tekeningen.

Figuur 2 Visualisatie van de begrippen die in dit ecologisch werkprotocol worden gebruikt.

Figuur 1 is een voorbeeld van een meer traditioneel ingerichte waterloop. Voor completer beeld laat figuur 2 het onderhoud aan een onlangs heringericht watersysteem zien

Figuur 3 Watersysteem met waterloop en natuurvriendelijke oever (plas-dras zone, poelen)

Naast de elementen in de tekeningen gebruiken we in dit ecologisch werkprotocol nog de volgende begrippen;

- **Schonen en Maaien**
Schonen is het verwijderen van vegetatie onder de waterlijn. Maaien is het verwijderen van vegetatie boven de waterlijn van sloten, beken en poelen evenals die van kruidenrijke graslanden, keringen en terreinen.
- **Onderhoudsvak**
Een logisch geografisch traject, waarbinnen het onderhoud op dezelfde wijze wordt uitgevoerd. Denk daarbij aan een traject tussen twee openbare wegen, aansluitingen van waterlopen en/of tussen stuwen.
- **Onderhoudspakket**
Het geplande onderhoud (schonen en maaien) voor een onderhoudsvak in een kalenderjaar.
- **Locatie van de soort**
De locatie waar de soort (beschermde soort / attentiesoort) is waargenomen.

- *Essentieel leefgebied*

Het essentiële leefgebied van de betreffende soort (beschermde soort / attentiesoort). De meeste voorzorgsmaatregelen zijn gericht op bescherming van essentieel leefgebied.

1.6 Leeswijzer Werkprotocol zorgplicht

In hoofdstuk 2 is uitgewerkt hoe het waterschap de zorgplicht invult bij aandachtsoorten. In hoofdstuk 3 is uitgewerkt welke voorzorgsmaatregelen waterschap Aa en Maas bij het onderhoud neemt, in het kader van zorgplicht, ter bescherming van Flora en Fauna.

2. Voorbereiding werkzaamheden

2.1 Onderzoek aanwezigheid soorten

Onderdeel van de zorgplicht is dat voorafgaand aan het verrichten van de activiteit wordt nagegaan of er aanwijzingen zijn van de aanwezigheid van de volgende soorten;

- 1°. van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten, genoemd in bijlage I bij de vogelrichtlijn, en niet in die bijlage genoemde, geregeld in Nederland voorkomende trekvogelsoorten als bedoeld in artikel 4, tweede lid, van die richtlijn;
- 2°. van nature in Nederland in het wild levende dieren of planten van soorten, genoemd in de bijlagen II, IV en V bij de habitatrichtlijn;
- 3°. dieren of planten van soorten, genoemd in bijlage IX of in de rode lijsten, bedoeld in artikel 2.19, vijfde lid, onder a, onder 3°, van de wet; en
- 4°. voor die soorten belangrijke leefgebieden of natuurlijke habitats;²

Voor veel van bovengenoemde soorten geldt ook de vergunningplicht. Hoe waterschap Aa en Maas onderzoek doet naar het voorkomen van deze soorten is uitgewerkt in de *Gedragscode Soortenbescherming voor de Unie van Waterschappen* en de daar onder hangende Ecologische Werkprotocollen van waterschap Aa en Maas.

2.2 Aandachtsoorten waterschap Aa en Maas

Aanvullend aan beschermde soorten werkt Aa en Maas met aandachtsoorten (zie Tabel 1). Dit zijn soorten die behoren tot één van onderstaande groepen;

- Soorten die in het verleden vielen onder de gedragscode (Flora & Faunawet), maar nu geen beschermde status meer kennen. Hier is in het verleden met beheer en onderhoud altijd rekening mee gehouden. Door deze soorten nu als aandachtsoorten aan te merken blijven de bestaande populaties aandacht houden en treffen we met het onderhoud extra voorzorgsmaatregelen.
- Soorten die kenmerkend zijn voor het beheergebied van waterschap Aa en Maas. Deze soorten hebben geen beschermde status, maar komen wel relatief zeldzaam voor binnen het gebied. Daarom is het belangrijk om bij onderhoudswerkzaamheden extra rekening met hen te houden. Het zijn bovendien soorten die vaak in de belangstelling staan van natuurliefhebbers.
- Selectie van rode lijst soorten, die verder geen bescherming genieten en die bij het uitvoeren van bestendig onderhoud extra aandacht behoeven.

² Uit 'Besluit Activiteiten Leefomgeving, artikel 11.27'

Soortgroep	Aandachtsoort	categorie
Ongewervelden	Bandheidelibel	Kenmerkende soort
Ongewervelden	Plasrombout	Kenmerkende soort
Vaatplanten	Brede orchis	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Gevlekte orchis	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Grasklokje	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Kleine zonnedauw	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Krabbenscheer	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vaatplanten	Prachtklokje	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Rapunzelklokje	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Rietorchis	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Ronde zonnedauw	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Rossig fonteinkruid	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vaatplanten	Steenanjer	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Veldsalie	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Waterlepeltje	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vaatplanten	Waterviolier	Kenmerkende soort
Vaatplanten	Wilde marjolein	Flora- faunawet / Rode lijst
Vaatplanten	Zwartblauwe rapunzel	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Aal/paling	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Kopvoorn	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Kroeskarper	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Rivierdonderpad	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Serpeling	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Sneep	Kenmerkende soort/Rode lijst
Vissen	Winde	Kenmerkende soort

Tabel 1 Aandachtsoorten waterschap Aa en Maas

2.3 Nationale Databank Flora en Fauna

Bij de planning van de onderhoudswerkzaamheden controleert waterschap Aa en Maas altijd op de aanwezigheid van beschermde soorten, aandachtsoorten en exoten. Naast veldkennis wordt hierbij gebruikt gemaakt van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD). Bij het groenblauwe onderhoud worden de gegevens van deze soorten uit de NDFD regelmatig (wekelijks) ingelezen in het onderhoudsbeheersysteem van waterschap Aa en Maas, GeoVisia. Bij aanwezigheid van deze soorten worden passende voorzorgsmaatregelen getroffen. Voor de aandachtsoorten is dit in paragraaf 2.4 verder uitgewerkt.

Voor een zo betrouwbaar mogelijk beeld is het belangrijk dat de NDFD actueel en compleet is. Daarvoor moeten waarnemingen van beschermde soorten en de attentiesoorten die in dit protocol worden genoemd, als ook die van exoten, in de NDFD worden opgenomen. Waterschap Aa en Maas vult de zorgplicht daarvoor als volgt in;

- Onderzoeksresultaten worden door onderzoekers van Aa en Maas aangeleverd aan de NDFD
- Aannemers moeten hun waarnemingen melden aan veldmedewerkers
- Veldmedewerkers van waterschap Aa en Maas voeren de meldingen van de aannemers en hun eigen waarnemingen in via de Studio Go App. Waarnemingen op soortniveau worden 2x per jaar door waterschap Aa en Maas handmatig overgezet naar de NDFD.

Waterschap Aa en Maas roept elke andere lezer van dit werkprotocol op om hun waarnemingen eveneens door te geven aan de NDFD. Op de site van de NDFD is te lezen hoe dit eenvoudig kan.

2.4 Onderhoudsstrategie bij aandachtsoorten

Bij aanwezigheid van aandachtsoorten worden bij de planning van de werkzaamheden een keuze gemaakt uit de volgende onderhoudsstrategieën. Deze strategieën staan op volgorde van voorkeur;

1. Werken buiten de kwetsbare periode
2. Toepassen van de habitatbenadering in het onderhoudsvak met de aandachtsoort (minimaal 100 meter om de locatie)
3. Toepassen van de habitatbenadering op de locatie van de aandachtsoort
4. Sparen van een deel van de begroeiing op de locatie van de aandachtsoort in de kwetsbare periode
5. Maatwerk in overleg met de ecooloog.

De eerste vier strategieën zijn vertaald in onderhoudspakketten. Voor het maaien en schonen van de waterloop staan deze weergegeven in Bijlage 1. In de werkopdracht voor de aannemer is concreet vastgelegd welke delen moeten worden geschoond of gemaaid en welke moeten worden gespaard. Zo is voor de aannemer helder wat er uitgevoerd moet worden. Deze werkopdracht is vastgelegd in GeoVisia.

3. Invulling zorgplicht

3.1 Uitgangspunten

Bescherming van de soort

Biodiversiteit en een goede staat van instandhouding van de betreffende soort hebben bij de afwegingen in het onderhoud voorrang op de bescherming van het individu.

Voor het begrijpen van dit uitgangspunt is het belangrijk te realiseren dat elke activiteit, ook bestendig onderhoud, de leefomgeving van aanwezige planten en dieren verstoort. Echter, zonder bestendig onderhoud verandert het leefgebied eveneens en verdwijnt voor veel (beschermde) soorten essentieel leefgebied. Bestendig onderhoud is daarom ook voor de ecologie essentieel. Het onderhoud voeren we zo zorgvuldig mogelijk uit.

Niet meer / minder onderhoud dan nodig

Om planten en dieren zo min mogelijk te verstoren, voert waterschap Aa en Maas alleen het noodzakelijke onderhoud uit. Dit is gericht op het goed functioneren van de waterfuncties, zoals het voorkomen van wateroverlast en watertekort, het waarborgen van een goede waterkwaliteit en het behouden van een gezond leefgebied voor flora en fauna. Tijdens het onderhoud sparen we waar mogelijk een deel van de begroeiing en/of de bagger. Vanuit deze gespaarde delen kunnen planten en dieren zich daarna weer verspreiden. Meer hierover lees je in de paragraaf over de voorzorgsmaatregelen.

3.2 Voorzorgsmaatregelen

3.2.1 Algemeen

Ecologisch geschoold personeel

- Al het personeel van aannemers die bij de planning en de uitvoering van het onderhoud zijn betrokken dienen minimaal te beschikken over een geldig certificaat 'zorgvuldig handelen Flora & Fauna' niveau 1 of gelijkwaardig³.
- Alle onderhoudsmedewerkers van Aa en Maas (medewerkers B&O, dijkbeheerders en directievoerders) dienen minimaal te beschikken over een certificaat 'zorgvuldig handelen Flora & Fauna' niveau 1 of een gelijkwaardige opleiding succesvol te hebben gevolgd.

Onderhoud bij voorkeur in de minst kwetsbare periode

Waterschap Aa en Maas voert het onderhoud bij voorkeur uit in de minst kwetsbare periode. Voor vrijwel alle planten en dieren is dit het najaar. Vaak is uitsluitend groenblauw onderhoud in het najaar onvoldoende en is ook onderhoud in het voorjaar nodig. Het sparen van delen van de begroeiing is in het voorjaar voor veel soorten nog belangrijker.

Gebruik bestaande infrastructuur

Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.

Geschikte werkomstandigheden:

- Er wordt alleen gewerkt bij daglicht.

³ Te beoordelen door een ecooloog van waterschap Aa en Maas

- Er worden alleen werkzaamheden in het water uitgevoerd bij een watertemperatuur tussen 0 graden (ijsvrij) en 25 graden Celsius;
 - Bij hoge watertemperaturen dient ook aandacht te zijn voor voldoende zuurstof in het aanwezige water
 - Attentie: op locaties met beschermde soorten gelden strengere eisen.

Calamiteiten uitgezonderd, afwijkingen van bovenstaande werkomstandigheden alleen in overleg met een ecooloog van het waterschap en de afwijking vastleggen in GeoVisia.

3.2.2 Schonen, maaien en baggeren watersysteem, keringen en terreinen

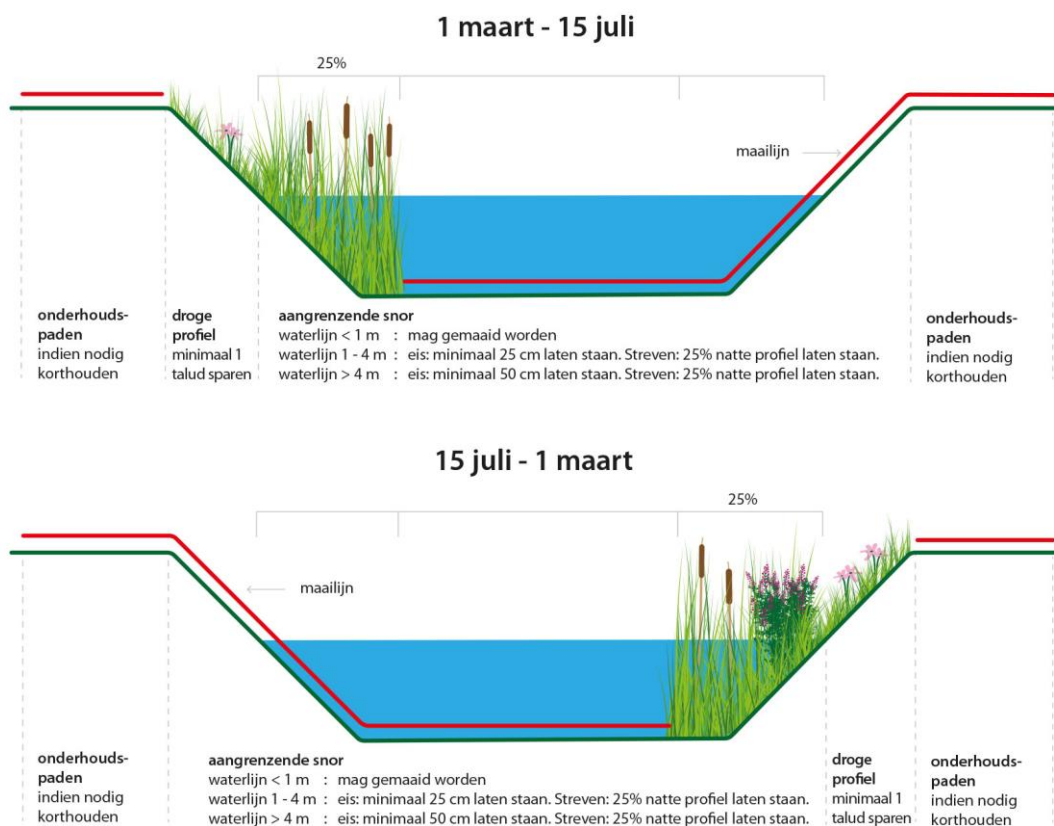
Voor het uitvoeren van schonen, maaien en baggeren neemt waterschap Aa en Maas de volgende voorzorgsmaatregelen, ongeacht of er wel of geen beschermde soorten of attentiesoorten aanwezig zijn;

Gedifferentieerd onderhoud waar mogelijk

Vrijwel altijd is het voor de ecologie / biodiversiteit het meest gunstig als het onderhoud gespreid in tijd en ruimte wordt uitgevoerd. Daarom past Waterschap Aa en Maas **overal waar mogelijk** de habitatbenadering toe. Niet alleen in onderhoudsvakken waar beschermde soorten zitten, maar ook als er géén beschermde soorten zitten. De habitatbenadering staat uitgebreid beschreven in de gedragscode in hoofdstuk 4. De belangrijkste punten zijn:

- **Maaien en schonen waterlopen:** Bij elke onderhoudsbeurt minimaal 25% van het natte profiel en tenminste 1 droog talud sparen. Bij meerdere onderhoudsbeurten per jaar sparen we in het voorjaar het meest ruige talud. In het najaar wisselen we het te maaien talud wat inhoudt dat in het najaar het meest ruige talud wordt gemaaid. Van het andere talud wordt de begroeiing dan gespaard, zodat deze het meest ruig de winter en het voorjaar in gaat.

Onderstaande afbeeldingen laten het onderhoud in een bepaald jaar zien. In het daaropvolgend jaar vindt het onderhoud gespiegeld plaats

Figuur 3 Onderhoud via de habitatbenadering

Als we niet kunnen voldoen aan de minimum eisen van de habitatbenadering, sparen we begroeiing waar dat wel mogelijk is. Een voorbeeld hiervan is het sparen van één talud in het voorjaar in combinatie met volledig profiel maaien in het najaar.

Het streven om niet méér te onderhoud te plegen dan nodig, is vertaald in onderhoudspakketten. Voor het maaien en schonen van de waterloop staan deze in Bijlage 1. Op zogenaamde maaikaarten is aan elk onderhoudsvak een onderhoudspakket gekoppeld. Deze zijn te vinden op de website van waterschap Aa en Maas.

- *Maaien keringen*: minimaal 50% sparen in broedseizoen en minimaal 6 weken tussen 2 maaironden. Uit oogpunt van veiligheid mag de kering in het najaar volledig worden gemaaid.
- *Baggeren*: minimaal 25% van de bagger sparen, voor begroeiing zie habitatbenadering schonen en maaien.

Inzet schadebeperkend materiaal – maaitechniek

Waterschap Aa en Maas stimuleert aannemers, via fictieve kortingen op de inschrijving, om emissieloze en ecologisch-vriendelijke technieken toe te passen. Omdat niet de techniek, maar het effect op planten en dieren leidend moet zijn schrijft Waterschap Aa en Maas géén technieken voor. Op het effect op flora en fauna zijn namelijk veel meer aspecten van belang, zoals; de maaiperiode, het toepassen van gedifferentieerd onderhoud en of de maaitechniek*) wel of niet in combinatie met andere technieken wordt ingezet.

Wel zijn vanwege hun negatieve effecten twee technieken bij waterschap Aa en Maas niet toegestaan. Dit zijn;

- Het afslaan van begroeiing met een klepelmaaier ⁴
- Het uittrekken van begroeiing van de waterbodem met een sleepmes.

*) *Er zijn ruwweg vier maaitechnieken te onderscheiden:*

1. begroeiing afknippen. Voorbeelden hiervan zijn de messenbalk en de maaikorf. Deze techniek raakt de minste fauna
2. begroeiing afsnijden. Voorbeelden hiervan zijn de schijvenmaaier, kooimaaier en de messenmaaier
3. begroeiing afslaan (en verkleinen). Hieronder valt de klepelmaaier. Door de zuigende werking van de klepels in combinatie met steeds opnieuw terugvoeren van het maaisel in de machine, is de sterfte onder de aanwezige fauna groot
4. Begroeiing uittrekken. Hieronder valt het sleepmes waarmee begroeiing van de waterbodem wordt losgetrokken. Een ander voorbeeld is het uittrekken van houtopslag.

Klepelmaaier versus messenmaaier versus schijvenmaaier

Onder klepelen verstaan we het afslaan van begroeiing door middel van klepels. In een klepelmaaier zijn op een horizontaal draaiende as klepels bevestigd. Door de klepels, het overlappen van de klepels en het herhaaldelijk terugvoeren van het maaisel ter verkleining ervan, heeft een klepelmaaier een sterk zuigende werking. Dit alles zorgt ervoor dat vrijwel geen dieren overleven op plaatsen waar deze machine wordt ingezet.

Een messenmaaier ziet er aan de buitenkant uit als een klepelmaaier, maar de horizontaal draaiende as is in dit geval voorzien van messen die de begroeiing afsnijden. Ook wordt het maaisel niet teruggevoerd of anderszins verkleind en is de doorvoerruimte groter. De schade aan dieren is bij een goede messenmaaier daardoor aanzienlijk minder dan bij een traditionele klepelmachine. In het veld is het verschil het beste zichtbaar aan het maaisel. Bij een klepelmachine is dit sterk verkleind, bij een goede messenmaaier vrijwel niet.

Uit oogpunt van veiligheid heeft onderhoud met een messenmaaier met horizontaal draaiende as de voorkeur boven een onderhoud met de schijvenmaaier met een verticaal draaiende as. Bij een verticaal draaiende as worden harde objecten door de ronddraaiende messen met hoge snelheid zijwaarts weggeslingerd. Voor de machinist en omstanders levert dit gevaar op, met name bij inzet op (talud)hellingen.

⁴ Om het onderhoud veilig te kunnen uitvoeren staat waterschap Aa en Maas het wel toe om in de winter (maaiperiode 1) oude maaiselruggen mbv een klepelmaaier te verkleinen en te verspreiden.

Behoedzaam werken

- De werkrichting is richting een rustige/natuurlijke locatie waar dieren de werklocatie kunnen verlaten en voldoende dekking en alternatief leefgebied beschikbaar is.
- Werksnelheid, niet sneller dan stapvoets (<5 km/u) rijden of varen, zodat dieren zo veel mogelijk kunnen wegluchten.
- Schade aan bermen, oevers, houtsingels, bosjes, solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing, wordt voorkomen.
- Bij schonen géén bodemberoering en bij maaien geen beschadiging van de zode. Daartoe de begroeiing schonen / maaien op een hoogte tussen 5 en 10 cm. Op locaties met beschermde soorten een hoogte van 10 cm aanhouden
- Vissterfte beperken door;
 - Er wordt één kant op gewerkt, en indien aan de orde van de dichte zijde naar het open water of - gebied gewerkt, zodat dieren kunnen wegluchten
 - Bij het doorspuiten van duikers eerst de vissen die daarin schuilen voorzichtig verjagen en er rekening mee houden dat bij een lage watertemperatuur vissen trager reageren
 - Het meescheppen van vis zoveel mogelijk voorkomen door preventieve technieken toe te passen, zoals;
 - Lagere werksnelheid kiezen
 - Het talud sparen aan de rijzijde, opdat vis kan ontsnappen
 - Werken richting open water, dus niet richting een doodlopend deel
 - Voldoende afstand tussen de spijlen van de korf
 - Eerst met de korf op het water slaan
 - Korven niet te vol scheppen
 - Terugkorven bij een volle korf en /of bij een zichtbare hoeveelheid vis
 - Bij duikers eerst enkele korfbreedtes van de duikers afwaarts schonen alvorens naar de duiker toe te schonen.
 - Levende vissen op het schoonsel / bagger moeten direct door de machinist worden teruggezet
- Plaatsen die vast of tijdelijk in gebruik zijn als belangrijke voortplantingslocatie en/of migratieroutes van niet-beschermde of vrijgestelde soorten blijven zoveel mogelijk gespaard. Hieronder vallen bijvoorbeeld concentraties van ei-klompen (kikkers) en ei-snoeren (padden), concentraties van paaiende vissen, concentraties van waardplanten van vlinders, (bos)mieren- en (grond)wespennesten en migratieroutes (wissels)
- Maaien van bloemrijke graslanden, altijd van binnen naar buiten maaien, zodat vluchtende dieren niet worden 'ingesloten'. Eveneens wordt zoveel mogelijk gewerkt met een wildredder/verklikker die voorop het maaimaterieel is gemonteerd
- Maaisel / schoonsel / bagger ver genoeg uit de insteek leggen, minimaal 0,5 meter. Bij de locatiekeuze rekening houden met het essentieel leefgebied van beschermde soorten.

Transparant vastleggen

In de werkopdracht van de aannemer staat concreet welk deel moet worden onderhouden en wat moet worden gespaard, zodat de aannemer weet wat deze moet doen. Deze werkopdrachten staan in Geovisia, het onderhoudsbeheerprogramma van waterschap Aa en Maas. Zowel de machinist op de onderhoudsmachine als de medewerkers beheer en onderhoud van waterschap Aa en Maas hebben deze informatie digitaal bij zich.

Bijlage 1 onderhoudspakketten

In onderstaand overzicht staan de standaard – en maatwerk voor het schonen en maaien van de waterlopen. De onderhoudspakketten die voldoen aan de habitatbenadering zijn groen gemarkeerd.

Cluster waterlopen	Onderhoudsbehoefte 'weinig'	Onderhoudsbehoefte 'gemiddeld'	Onderhoudsbehoefte 'veel'	Smalle waterlopen
Standaard onderhoud	Maximaal 1x per jaar gefaseerd maaien bodem en taluds (beide max 50%)	1x per jaar 3/4 bodem + 1 talud maaien (even jaren rechts, oneven jaren links)	2x per jaar 3/4 bodem + 1 talud maaien. Dezelfde zijde wordt 2x na elkaar gemaaid, wisselen zijde na P3	1x per jaar 4/4 bodem en 1 talud maaien
Maatwerk onderhoud met code				
+ extra ¾ bodem			3-1	
+ extra ½ stroombaan			3-2	
alleen ¾ bodem		2-3	3-3	
alleen ½ stroombaan		2-4	3-4	
1x volledig profiel		2-5		4-5
2x volledig profiel			3-6	4-6
2x volledig profiel + 4/4 bodem			3-7	
geen onderhoud	1-8	(2-8)	(3-8)	4-8
onderhoud door derden	1-9	2-9	3-9	4-9
1x ¾ bodem + 1 talud en 1x volledig profiel			3-10	
1x ¾ bodem en 1x ¾ bodem + 1 talud			3-11	
3x volledig profiel				4-10
1x 4/4 bodem + 1 talud		2-10		
2x 4/4 bodem + 1 talud			3-5	4-7